

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

19 iulie 2012*

„Cooperare judiciară în materie civilă — Regulamentul (CE) nr. 44/2001 — Competența în materia contractelor individuale de muncă — Contract încheiat cu o ambasadă a unui stat terț — Imunitate a statului angajator — Noțiunea «sucursală, agenție sau altă unitate» în sensul articolului 18 alineatul (2) — Compatibilitatea cu articolul 21 a unei convenții atributive de competență în favoarea instanțelor din statul terț”

În cauza C-154/11,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg (Germania), prin decizia din 23 martie 2011, primită de Curte la 29 martie 2011, în procedura

Ahmed Mahamdia

împotriva

Republicii Algeriene Democratice și Populare,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii A. Tizzano, K. Lenaerts și J.-C. Bonichot, președinți de cameră, domnul A. Rosas, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii E. Levits, A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen, T. von Danwitz și A. Arabadjiev, doamna C. Toader (raportor) și domnul C. G. Fernlund, judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

luând în considerare observațiile scrise prezentate:

- pentru Republica Algeriană Democratică și Populară, de B. Blankenhorn, Rechtsanwalt;
- pentru guvernul spaniol, de S. Centeno Huerta, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de M. Wilderspin și de A.-M. Rouchaud-Joët, în calitate de agenți;
- pentru Confederația Elvețiană, de D. Klingele, în calitate de agent,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 24 mai 2012,

* Limba de procedură: germana.

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 18 alineatul (2) și a articolului 21 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Mahamdia, angajat în cadrul ambasadei din Berlin (Germania) a Republicii Algeriene Democratice și Populare, pe de o parte, și angajatorul său, pe de altă parte.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

Convenția de la Viena

- 3 Potrivit articolului 3 alineatul 1 din Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice, încheiată la Viena la 18 aprilie 1961:

„Funcțiile misiunii diplomatice constau în special în:

- a) a reprezenta statul acreditant în statul acreditar;
- b) a ocroti în statul acreditar interesele statului acreditant și ale cetățenilor săi, în limitele admise de dreptul internațional;
- c) a duce tratative cu guvernul statului acreditar;
- d) a se informa prin toate mijloacele licite despre condițiile și evoluția evenimentelor din statul acreditar și a raporta cu privire la acestea guvernului statului acreditant;
- e) a promova relații de prietenie și a dezvolta relațiile economice, culturale și științifice între statul acreditant și statul acreditar.”

Dreptul Uniunii

Regulamentul nr. 44/2001

- 4 Considerentul (2) al Regulamentului nr. 44/2001 are următorul cuprins:

„Anumite disparități între normele interne care reglementează competența judiciară și recunoașterea hotărârilor împiedică buna funcționare a pieței interne. Adoptarea de dispoziții care să unifice normele referitoare la conflictele de competență în materie civilă și comercială [...] este indispensabilă.”

- 5 Considerentele (8) și (9) ale acestui regulament, referitoare la dispozițiile care privesc pârâții care au domiciliul într-un stat terț, sunt formulate după cum urmează:

„(8) Trebuie să existe o legătură între litigiile care intră sub incidența prezentului regulament și teritoriul statelor membre unde se aplică. În consecință, trebuie să se aplice norme comune privind competența, în principiu, atunci când pârâtul are domiciliul pe teritoriul unuia dintre aceste state membre.

(9) Pârâții care nu au domiciliul pe teritoriul unui stat membru se supun, în general, normelor de drept intern privind competența aplicabile pe teritoriul statului membru al instanței sesizate, iar pârâții care au domiciliul pe teritoriul unui stat membru căruia nu i se adresează prezentul regulament trebuie să rămână, în continuare, supuși dispozițiilor [Convenției din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3), astfel cum a fost modificată prin convențiile succesive privind aderarea noilor state membre la această convenție (denumită în continuare «Convenția de la Bruxelles»)].”

- 6 Considerentul (13) al regulamentului menționat, care se referă, printre altele, la normele de competență în materia contractelor individuale de muncă, are următorul cuprins:

„În cazul contractelor de asigurare, al contractelor încheiate cu consumatorii și al contractelor de muncă, partea defavorizată trebuie să fie protejată prin norme de competență mai favorabile intereselor sale decât normele generale prevăzute în prezentul regulament.”

- 7 Articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 definește domeniul de aplicare *ratione materiae* al acestuia după cum urmează:

„Prezentul regulament se aplică în materie civilă și comercială indiferent de natura instanței. El nu se aplică, în special, în materie fiscală, vamală sau administrativă.”

- 8 În ceea ce privește acțiunile în justiție formulate împotriva unei persoane care are domiciliul într-un stat terț, articolul 4 alineatul (1) din acest regulament prevede:

„Dacă pârâtul nu este domiciliat pe teritoriul unui stat membru, competența este determinată, în fiecare stat membru, de legislația statului membru în cauză, sub rezerva aplicării dispozițiilor articolelor 22 și 23.”

- 9 Articolul 5 punctul 5 din regulamentul menționat prevede că o persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru „în privința unei contestații privind exploatarea unei sucursale, agenții sau a unei alte unități, în fața instanțelor de la locul unde se află sucursala, agenția sau unitatea în cauză”.

- 10 Secțiunea 5 a capitolului II din Regulamentul nr. 44/2001, care cuprinde articolele 18-21, prevede normele de competență referitoare la litigiile care au ca obiect contracte individuale de muncă.

- 11 Articolul 18 din Regulamentul nr. 44/2001 are următorul cuprins:

„(1) În materia contractelor individuale de muncă, competența se determină în conformitate cu dispozițiile din prezenta secțiune, fără a se aduce atingere articolului 4 și articolului 5 punctul 5.

(2) Dacă un angajat încheie un contract individual de muncă cu un angajator care nu are domiciliul pe teritoriul unui stat membru însă are o sucursală, agenție sau altă unitate pe teritoriul unuia dintre statele membre, se consideră, în cazul contestațiilor privind exploatarea sucursalei, agenției sau unității, că angajatorul are domiciliul pe teritoriul statului respectiv.”

12 Articolul 19 din acest regulament prevede:

„Un angajator domiciliat pe teritoriul unui stat membru poate fi acționat în justiție:

1. înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat sau
2. în alt stat membru:
 - (a) înaintea instanțelor din locul în care angajatul își desfășoară în mod obișnuit activitatea sau înaintea instanțelor din ultimul loc în care acesta și-a desfășurat activitatea sau
 - (b) dacă angajatul nu-și desfășoară sau nu și-a desfășurat în mod obișnuit activitatea pe teritoriul aceleiași țări, înaintea instanțelor din locul unde este sau a fost situată întreprinderea care l-a angajat pe acesta.”

13 Articolul 21 din regulamentul menționat are următorul cuprins:

„De la dispozițiile prezentei secțiuni nu se poate deroga decât prin convenții atributive de competență:

1. ulterioare nașterii litigiului sau
2. care permit angajatului să sesizeze alte instanțe decât cele indicate în cadrul prezentei secțiuni.”

Dreptul german

14 Articolul 25 din Legea fundamentală a Republicii Federale Germania (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) prevede:

„Normele generale ale dreptului internațional fac parte din dreptul federal. Acestea au prioritate în raport cu legile și creează direct drepturi și obligații pentru locuitorii teritoriului federal.”

15 Articolul 18 din Legea privind organizarea judiciară (Gerichtsverfassungsgesetz), în forma publicată la 9 mai 1975, prevede:

„Membrii misiunilor diplomatice stabilite pe teritoriul în privința căruia este aplicabilă prezenta lege, membrii familiilor lor, precum și personalul de serviciu particular al acestora beneficiază de imunitate de jurisdicție din partea instanțelor germane, în conformitate cu Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice din 18 aprilie 1961. [...]”

16 Articolul 20 din Legea privind organizarea judiciară are următorul cuprins:

„(1) Nu sunt supuși jurisdicției instanțelor germane nici reprezentanții altor state și însoțitorii acestora care se află pe teritoriul în privința căruia este aplicabilă prezenta lege în urma unei invitații oficiale din partea Republicii Federale Germania.

(2) În plus, nu sunt supuse jurisdicției instanțelor germane nici alte persoane decât cele menționate la alineatul (1) și la articolele 18 și 19, în măsura în care imunitatea de jurisdicție a acestora este acordată în temeiul normelor generale ale dreptului internațional, al acordurilor internaționale sau al altor dispoziții legale.”

- 17 Articolul 38 din codul de procedură civilă german (Zivilprozessordnung), în forma publicată la 5 decembrie 2005, având titlul „Convenții atributive de competență autorizate”, prevede la alineatul (2):

„Competența unei instanțe de prim grad de jurisdicție poate fi de asemenea convenită în cazul în care, în privința a cel puțin uneia dintre părți, nu există niciun motiv general de stabilire a competenței pe teritoriul național. Convenția trebuie să fie încheiată în scris sau, în cazul în care este încheiată oral, trebuie să fie confirmată în scris. [...]”

Acțiunea principală și întrebările preliminare

- 18 Domnul Mahamdia, care are dublă cetățenie, algeriană și germană, locuiește în Germania. Acesta a încheiat cu Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Algeriene Democratice și Populare, la 1 septembrie 2002, un contract de agent contractual pentru o durată de un an, cu posibilitatea prelungirii, privind exercitarea activității de șofer în cadrul ambasadei din Berlin a acestui stat.

- 19 În acest contract, redactat în limba franceză, figurează o clauză atributivă de competență, cu următorul cuprins:

„VI. Soluționarea litigiilor

În cazul unor divergențe de opinie sau al unor litigii rezultate din prezentul contract, competența aparține exclusiv instanțelor algeriene.”

- 20 Din decizia de trimitere reiese că, în cadrul exercitării atribuțiilor sale, domnul Mahamdia trebuia să conducă oaspeții și personalul cu mașina și, în mod interimar, și pe ambasador. În plus, acesta trebuia să transporte corespondența ambasadei la autoritățile germane și la poștă. Corespondența diplomatică era preluată sau transmisă de un alt lucrător al ambasadei, care era de asemenea condus cu mașina de domnul Mahamdia. Pe de altă parte, din decizia de trimitere reiese de asemenea că există o controversă între părți cu privire la aspectul dacă domnul Mahamdia furniza și servicii de interpretariat.

- 21 La 9 august 2007, domnul Mahamdia a acționat în justiție Republica Algeriană Democratică și Populară în fața Arbeitsgericht Berlin, solicitând să fie remunerat pentru orele de muncă suplimentare pe care pretindea că le-a efectuat în perioada 2005-2007.

- 22 La 29 august 2007, printr-o scrisoare a însărcinatlui cu afaceri al ambasadei, domnul Mahamdia a fost concediat începând cu data de 30 septembrie 2007.

- 23 În aceste condiții, reclamantul a formulat în fața Arbeitsgericht Berlin o cerere suplimentară în raport cu cererea sa principală prin care, pe de o parte, a contestat legalitatea rezilierii contractului său de muncă și, pe de altă parte, a solicitat acordarea de despăgubiri care să compenseze drepturile salariale de care ar fi beneficiat pe perioada preavizului de concediere și continuarea raportului de muncă până la soluționarea litigiului.

- 24 În cadrul procedurii privind concedierea, Republica Algeriană Democratică și Populară a ridicat o excepție de necompetență a instanțelor germane, invocând atât normele internaționale referitoare la imunitatea de jurisdicție, cât și clauza atributivă de competență care figura în contractul de muncă.

- 25 Prin sentința din 2 iulie 2008, Arbeitsgericht Berlin a admis această excepție și, în consecință, a respins cererea domnului Mahamdia. Instanța a considerat că, în conformitate cu normele dreptului internațional, statele beneficiază de imunitate de jurisdicție în ceea ce privește exercitarea

competențelor din sfera suveranității lor și că, în cazul activităților reclamantului, care aveau o legătură funcțională cu activitățile diplomatice ale ambasadei, era exclusă competența instanțelor germane.

- 26 Reclamantul din acțiunea principală a formulat apel împotriva acestei hotărâri la Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg, care, prin decizia din 14 ianuarie 2009, a anulat în parte hotărârea pronunțată de Arbeitsgericht Berlin.
- 27 Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg a reținut că, întrucât reclamantul era șofer în cadrul ambasadei, atribuțiile sale nu intrau în sfera exercitării autorității publice a statului pârât, ci constituiau o activitate auxiliară în raport cu exercitarea suveranității acestuia. Prin urmare, Republica Algeriană Democratică și Populară nu beneficia în cadrul acestui litigiu de imunitate. În plus, Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg a considerat că instanțele germane erau competente să se pronunțe cu privire la respectivul litigiu, întrucât ambasada constituia o „unitate” în sensul articolului 18 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001. Prin urmare, ar fi aplicabile normele prevăzute la articolul 19 din acest regulament. În această privință, instanța a subliniat că, deși este adevărat că o „unitate” este în mod normal un loc în care sunt desfășurate activități comerciale, articolul 18 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 se putea aplica în cazul unei ambasade, întrucât, pe de o parte, regulamentul în cauză nu cuprindea nicio dispoziție care să excludă reprezentanțele diplomatice ale statelor din domeniul de aplicare al acestuia și, pe de altă parte, o ambasadă are o conducere proprie, care încheie în mod independent contracte, inclusiv contracte civile precum contractele de muncă.
- 28 Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg a exclus de asemenea aplicarea clauzei atributive de competență prevăzute de contractul de muncă în cauză. Instanța menționată a considerat că respectiva clauză nu îndeplinea condițiile stabilite la articolul 21 din Regulamentul nr. 44/2001, dat fiind că fusese încheiată anterior nașterii litigiului și permitea lucrătorului să sesizeze numai instanțele algeriene.
- 29 Republica Algeriană Democratică și Populară a formulat recurs la Bundesarbeitsgericht, invocând atât imunitatea de jurisdicție de care trebuia să beneficieze, cât și clauza atributivă de competență menționată.
- 30 Prin decizia din 1 iulie 2010, Bundesarbeitsgericht a casat hotărârea atacată și a trimis cauza spre rejudecare la Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg. Bundesarbeitsgericht a dispus în special ca instanța de trimitere să efectueze, pe baza elementelor de probă prezentate, calificarea activităților reclamantului din acțiunea principală, în special a celor de interpretariat, pentru a stabili dacă se putea considera că acestea se încadrează în sfera exercitării unor atribuții de suveranitate ale statului pârât din acțiunea principală. În plus, în cazul în care ar reieși în urma cercetării judecătorești că acest stat nu beneficiază de imunitate de jurisdicție, instanța de recurs a dispus ca Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg să stabilească instanța competentă să se pronunțe cu privire la acțiunea principală, având în vedere în special articolul 18 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001, precum și articolul 7 din Convenția europeană privind imunitatea statelor, elaborată în cadrul Consiliului Europei și deschisă spre semnare de către state la Basel la 16 mai 1972.
- 31 În ceea ce privește legea aplicabilă contractului în discuție în acțiunea principală, Bundesarbeitsgericht a decis că instanța de apel trebuia să examineze dacă, în lipsa unei alegeri explicite a părților, acestea au stabilit în mod implicit că legea aplicabilă contractului era legea algeriană. În această privință, elemente precum limba în care a fost redactat contractul, originea solicitantului sau natura activităților sale puteau constitui indicii.
- 32 În cadrul deciziei sale de trimitere, Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg consideră că, în conformitate cu articolul 25 din Legea fundamentală a Republicii Federale Germania, statele nu pot invoca imunitatea de jurisdicție decât în litigiile care privesc exercitarea suveranității lor. Or, potrivit jurisprudenței Bundesarbeitsgericht, litigiile de dreptul muncii dintre angajații unei ambasade și statul

în cauză intră în sfera competenței jurisdicționale a instanțelor germane în cazul în care lucrătorul nu a îndeplinit pentru statul al cărui angajat este activități care țin de atribuțiile de suveranitate ale acestui stat.

- 33 În speță, instanța de trimitere „prezumă” că domnul Mahamdia nu a îndeplinit astfel de activități, întrucât Republica Algeriană Democratică și Populară nu a dovedit participarea acestuia la astfel de atribuții.
- 34 Instanța menționată consideră, în plus, că competența jurisdicțională a instanțelor germane rezultă din articolele 18 și 19 din Regulamentul nr. 44/2001, însă că, în vederea aplicării acestor articole, este necesar să se stabilească dacă o ambasadă constituie „o sucursală, agenție sau altă unitate” în sensul articolului 18 alineatul (2) din acest regulament. Într-adevăr, numai într-un astfel de caz s-ar putea considera că Republica Algeriană Democratică și Populară este un angajator domiciliat într-un stat membru.
- 35 În plus, în acest caz, conform articolului 21 punctul 2 din Regulamentul nr. 44/2001, clauza atributivă de competență care figurează în contractul în discuție în acțiunea principală nu ar putea, în principiu, să fie aplicată astfel încât să fie exclusă competența instanțelor germane.
- 36 În temeiul acestor considerații, Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Ambasada, situată pe teritoriul unui stat membru, a unui stat care nu se încadrează în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 44/2001 [...] este «o sucursală, agenție sau altă unitate» în sensul articolului 18 alineatul (2) din [acest] regulament [...]?
- 2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare: o clauză atributivă de competență, încheiată anterior nașterii litigiului, poate avea ca efect atribuirea competenței unei instanțe care nu se încadrează în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 44/2001 în cazul în care prin această clauză atributivă de competență ar fi înlăturată competența întemeiată pe articolele 18 și 19 din Regulamentul nr. 44/2001?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 37 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 18 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că o ambasadă constituie o „unitate” în sensul acestei dispoziții și dacă, în consecință, acest regulament este aplicabil în vederea stabilirii instanței competente să soluționeze o acțiune formulată împotriva unui stat terț de un angajat al unei ambasade a acestuia din urmă situate într-un stat membru.
- 38 Trebuie arătat, cu titlu introductiv, că Regulamentul nr. 44/2001, care prevede normele de stabilire a competenței instanțelor din statele membre, se aplică tuturor litigiilor în materie civilă și comercială, cu excepția anumitor materii expres indicate în acest regulament. Astfel cum reiese din cuprinsul punctului 10 din prezenta hotărâre, secțiunea 5 a capitolului II din regulamentul menționat, care cuprinde articolele 18-21, prevede normele de competență referitoare la litigiile care au ca obiect contracte individuale de muncă.
- 39 În ceea ce privește domeniul de aplicare teritorial al Regulamentului nr. 44/2001, reiese din considerentul (2) al acestuia și din Avizul 1/03 din 7 februarie 2006 (Rec., p. I-1145, punctul 143) că acest regulament are ca obiect unificarea normelor de competență ale statelor membre, atât în ceea ce

privește litigiile din cadrul Uniunii, cât și în ceea ce privește litigiile care prezintă un element de extraneitate, urmărind obiectivul de a elimina obstacolele din calea funcționării pieței interne care pot rezulta ca urmare a disparităților dintre legislațiile naționale existente în materie.

- 40 Astfel, Regulamentul nr. 44/2001 și, în special, capitolul II din acesta, în care este cuprins articolul 18, conține un ansamblu de norme care formează un sistem global, care se aplică nu numai în ceea ce privește raporturile dintre diferitele state membre, ci și în ceea ce privește raporturile dintre un stat membru și un stat terț (a se vedea Avizul 1/03, citat anterior, punctul 144).
- 41 În special, articolul 18 alineatul (2) din regulamentul menționat prevede că, în cazul în care un angajat încheie un contract de muncă cu un angajator care are domiciliul în afara teritoriului Uniunii Europene, însă are într-un stat membru o sucursală, o agenție sau o altă unitate, trebuie să se considere, în contextul stabilirii instanței competente, că acest angajator are domiciliul în acest stat.
- 42 Pentru a asigura deplina eficacitate a acestui regulament și, în special, a articolului 18 menționat, noțiunile juridice care figurează în acesta trebuie să facă obiectul unei interpretări autonome, care să fie astfel comună tuturor statelor (a se vedea în acest sens, în ceea ce privește interpretarea Convenției de la Bruxelles, în special Hotărârea din 22 noiembrie 1978, Somafer, 33/78, Rec., p. 2183, punctul 8).
- 43 În special, pentru a stabili care sunt elementele care caracterizează noțiunile „sucursală”, „agenție” și „altă unitate” cuprinse în articolul 18 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001, este necesar, în lipsa unor indicații în textul regulamentului, să se ia în considerare finalitatea acestei dispoziții.
- 44 În ceea ce privește litigiile referitoare la contractele de muncă, secțiunea 5 a capitolului II din Regulamentul nr. 44/2001 prevede o serie de norme care, astfel cum reiese din considerentul (13) al acestui regulament, au ca obiectiv să protejeze partea contractantă defavorizată prin intermediul unor norme de competență mai favorabile intereselor acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 mai 2008, Glaxosmithkline și Laboratoires Glaxosmithkline, C-462/06, Rep., p. I-3965, punctul 17).
- 45 Aceste norme permit în special lucrătorului să își acționeze în justiție angajatorul în fața instanței pe care o consideră ca fiind cea mai apropiată de interesele sale, acordându-i posibilitatea de a formula acțiunea în fața unei instanțe din statul pe teritoriul căruia este domiciliat, din statul în care își desfășoară în mod obișnuit activitatea sau din statul în care se află întreprinderea angajatorului. Dispozițiile din secțiunea menționată limitează de asemenea posibilitatea angajatorului care acționează în justiție lucrătorul de a alege instanța competentă, precum și posibilitatea derogării de la normele de competență stabilite de regulament.
- 46 Astfel cum reiese din jurisprudența Curții privind normele de competență în materia contractelor de muncă prevăzute de Convenția de la Bruxelles (a se vedea Hotărârea din 26 mai 1982, Ivenel, 133/81, Rec., p. 1891, punctul 14, Hotărârea din 13 iulie 1993, Mulox IBC, C-125/92, Rec., p. I-4075, punctul 18, Hotărârea din 9 ianuarie 1997, Rutten, C-383/95, Rec., p. I-57, punctul 22, și Hotărârea din 10 aprilie 2003, Pugliese, C-437/00, Rec., p. I-3573, punctul 18), dispozițiile cuprinse în secțiunea 5 a capitolului II din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie să fie interpretate ținând seama de preocuparea de a asigura o protecție adecvată lucrătorului, în calitate de parte contractantă defavorizată.
- 47 În plus, pentru a asigura continuitatea între acest regulament și Convenția de la Bruxelles, noțiunile „sucursală”, „agenție” și „altă unitate” cuprinse în regulament trebuie să fie interpretate potrivit criteriilor indicate de Curte în jurisprudența sa referitoare la articolul 5 punctul 5 din Convenția de la Bruxelles, care folosește aceleași noțiuni și cuprinde normele de competență speciale referitoare la litigiile care privesc exploatarea unui sediu secundar al unei întreprinderi. Această dispoziție este de altfel reprodusă literal la articolul 5 punctul 5 din Regulamentul nr. 44/2001.

- 48 Pentru interpretarea respectivelor noțiuni „sucursală”, „agenție” și „altă unitate”, Curtea a identificat două criterii care stabilesc dacă o acțiune în justiție referitoare la exploatarea uneia dintre aceste categorii de unități prezintă o legătură cu un stat membru. În primul rând, noțiunile „sucursală”, „agenție” și „altă unitate” presupun existența unui centru al operațiunilor care se manifestă în mod permanent către exterior ca o extensie a unei entități-mamă. Acest centru trebuie să fie dotat cu o conducere și să fie echipat din punct de vedere material pentru a putea negocia cu terții, care nu mai trebuie astfel să se adreseze direct entității-mamă (a se vedea Hotărârea din 18 martie 1981, *Blanckaert & Willems*, 139/80, Rec., p. I-819, punctul 11). În al doilea rând, litigiul trebuie să privească fie acte referitoare la exploatarea acestor entități, fie angajamente asumate de acestea în numele entității-mamă, în cazul în care acestea din urmă trebuie să fie executate în statul în care sunt situate respectivele entități (a se vedea în acest sens Hotărârea *Somafer*, citată anterior, punctul 13).
- 49 În acțiunea principală, trebuie amintit, cu titlu introductiv, că funcțiile unei ambasade, astfel cum reiese din articolul 3 din Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice, constau în principal în reprezentarea statului acreditant, în ocrotirea intereselor acestuia, precum și în promovarea relațiilor cu statul acreditar. În exercitarea acestor funcții, ambasada, ca orice altă entitate publică, poate acționa *iure gestionis* și poate deveni titulara unor drepturi și obligații cu caracter civil, în special în urma încheierii unor contracte de drept privat. Aceasta este situația când ambasada încheie contracte de muncă cu persoane care nu îndeplinesc atribuții care se înscriu în sfera exercitării autorității publice.
- 50 În ceea ce privește primul criteriu evocat la punctul 48 din prezenta hotărâre, trebuie arătat că o ambasadă poate fi asimilată unui centru al operațiunilor care se manifestă în mod permanent către exterior și care contribuie la identificarea și la reprezentarea statului de la care emană.
- 51 În ceea ce privește al doilea criteriu prezentat la punctul menționat, este evident că obiectul acțiunii principale, și anume o contestație din domeniul raporturilor de muncă, prezintă o legătură suficientă cu funcționarea ambasadei în cauză în ceea ce privește gestionarea personalului său.
- 52 Prin urmare, în ceea ce privește contractele de muncă încheiate de o ambasadă în numele statului, aceasta constituie o „unitate” în sensul articolului 18 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 în cazul în care atribuțiile lucrătorilor cu care a încheiat aceste contracte sunt legate de activitatea de gestionare îndeplinită de ambasadă în statul acreditar.
- 53 În fața instanțelor germane, precum și în cadrul observațiilor sale transmise în cursul prezentei proceduri privind pronunțarea unei hotărâri preliminare, Republica Algeriană Democratică și Populară a susținut că recunoașterea competenței unei instanțe a statului acreditar al unei ambasade ar determina încălcarea normelor de drept internațional cutumiar privind imunitatea de jurisdicție și că, ținând seama de aceste norme, Regulamentul nr. 44/2001 și, în special, articolul 18 din acesta nu ar fi aplicabil în cazul unui litigiu precum cel în cauză în acțiunea principală.
- 54 În această privință, trebuie subliniat că principiile de drept internațional general recunoscute în materia imunității de jurisdicție exclud posibilitatea ca un stat să fie acționat în justiție în fața instanțelor unui alt stat într-un litigiu precum cel din acțiunea principală. O astfel de imunitate de jurisdicție a statelor este consacrată în dreptul internațional și se întemeiază pe principiul *par in parem non habet imperium*, un stat neputând fi supus jurisdicției unui alt stat.
- 55 Cu toate acestea, astfel cum arată avocatul general la punctele 17-23 din concluzii, în starea actuală a practicii internaționale, această imunitate nu are o valoare absolută, ci este în general recunoscută atunci când litigiul privește acte de suveranitate îndeplinite *iure imperii*. Aceasta poate fi în schimb exclusă în cazul în care acțiunea în justiție privește acte îndeplinite *iure gestionis*, care nu se încadrează în sfera autorității publice.

- 56 În consecință, având în vedere conținutul respectivului principiu de drept internațional cutumiar referitor la imunitatea de jurisdicție a statelor, trebuie să se considere că acesta nu se opune aplicării Regulamentului nr. 44/2001 în cazul unui litigiu, precum cel din acțiunea principală, în cadrul căruia un lucrător solicită plata unor despăgubiri și contestă rezilierea contractului de muncă pe care l-a încheiat cu un stat, atunci când instanța sesizată constată că atribuțiile îndeplinite de acest lucrător nu se înscriu în sfera exercitării autorității publice sau atunci când acțiunea în justiție nu riscă să afecteze interesele statului în ceea ce privește securitatea. Pe baza acestei constatări, instanța sesizată cu un litigiu precum cel din acțiunea principală poate de asemenea considera că acest litigiu se încadrează în domeniul de aplicare material al Regulamentului nr. 44/2001.
- 57 Reiese din cele de mai sus că trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 18 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că o ambasadă a unui stat terț aflată pe teritoriul unui stat membru constituie o „unitate” în sensul acestei dispoziții, în cadrul unui litigiu referitor la un contract de muncă încheiat de aceasta în numele statului acreditant, atunci când atribuțiile îndeplinite de lucrător nu se înscriu în sfera exercitării autorității publice. Instanța națională sesizată va trebui să stabilească natura exactă a atribuțiilor îndeplinite de lucrător.

Cu privire la a doua întrebare

- 58 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 21 punctul 2 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că o convenție atributivă de competență încheiată anterior nașterii unui litigiu este cuprinsă în sfera acestei dispoziții atunci când respectiva convenție stabilește competența exclusivă a unei instanțe care nu se încadrează în domeniul de aplicare al acestui regulament, excluzând competența întemeiată pe normele speciale din articolele 18 și 19 din acest regulament.
- 59 Republica Algeriană Democratică și Populară consideră că articolul 21 menționat nu se opune posibilității ca, printr-o clauză cuprinsă într-un contract de muncă, părțile să atribuie instanțelor dintr-un stat terț competența de a soluționa litigii referitoare la acest contract. În speță, această alegere nu ar determina niciun dezavantaj pentru lucrător și ar coincide cu voința părților contractante de a supune contractul dreptului respectivului stat.
- 60 Astfel cum reiese din considerentul (13) al Regulamentului nr. 44/2001, obiectivul acestor norme speciale din secțiunea 5 a capitolului II este de a asigura o protecție adecvată lucrătorului. Potrivit jurisprudenței Curții, amintită la punctul 46 din prezenta hotărâre, acest obiectiv trebuie să fie luat în considerare în cadrul interpretării acestor norme.
- 61 Articolul 21 din Regulamentul nr. 44/2001 limitează posibilitatea părților la un contract de muncă de a încheia o convenție atributivă de competență. Astfel, o asemenea convenție trebuie să fi fost încheiată ulterior nașterii litigiului sau, în cazul în care este încheiată anterior, trebuie să permită angajatului să sesizeze alte instanțe decât cele cărora le conferă competența respectivele norme.
- 62 Ținând seama de finalitatea articolului 21 din Regulamentul nr. 44/2001, această din urmă condiție, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 58 și 59 din concluzii, trebuie să fie înțeleasă în sensul că o astfel de convenție, încheiată anterior nașterii litigiului, trebuie să atribuie competența privind soluționarea acțiunii formulate de lucrător unor instanțe care se adaugă celor prevăzute de articolele 18 și 19 din Regulamentul nr. 44/2001. Această convenție nu are, așadar, drept efect excluderea competenței acestora din urmă, ci extinderea posibilității lucrătorului de a alege dintre mai multe instanțe competente.

- 63 În plus, din modul de redactare a articolului 21 din Regulamentul nr. 44/2001 reiese că convențiile atributive de competență pot „permite” angajatului să sesizeze alte instanțe decât cele indicate la articolele 18 și 19 din acesta. Rezultă că această dispoziție nu poate fi interpretată în sensul că o clauză atributivă de competență s-ar putea aplica în mod exclusiv și ar putea interzice astfel lucrătorului să sesizeze instanțele care sunt competente în temeiul articolelor 18 și 19 menționate.
- 64 Astfel, obiectivul de a proteja lucrătorul în calitate de parte contractantă defavorizată, amintit la punctele 44 și 46 din prezenta hotărâre, nu ar fi atins în cazul în care instanțele prevăzute la respectivele articole 18 și 19 cu scopul de a asigura această protecție ar putea fi excluse printr-o clauză atributivă de competență convenită anterior nașterii litigiului.
- 65 Pe de altă parte, nu reiese nici din textul, nici din finalitatea articolului 21 din Regulamentul nr. 44/2001 că o astfel de convenție nu ar putea atribui competența instanțelor dintr-un stat terț, cu condiția să nu o excludă pe cea stabilită pe baza articolelor regulamentului.
- 66 Rezultă din cele de mai sus că trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 21 punctul 2 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că o convenție atributivă de competență, încheiată anterior nașterii unui litigiu, este cuprinsă în sfera acestei dispoziții în măsura în care oferă lucrătorului posibilitatea de a sesiza, pe lângă instanțele care sunt în mod normal competente în conformitate cu normele speciale din articolele 18 și 19 din acest regulament, și alte instanțe, inclusiv, dacă este cazul, instanțe din afara Uniunii.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 67 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

- 1) **Articolul 18 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că o ambasadă a unui stat terț aflată pe teritoriul unui stat membru constituie o „unitate” în sensul acestei dispoziții, în cadrul unui litigiu referitor la un contract de muncă încheiat de aceasta în numele statului acreditant, atunci când atribuțiile îndeplinite de lucrător nu se înscriu în sfera exercitării autorității publice. Instanța națională sesizată va trebui să stabilească natura exactă a atribuțiilor îndeplinite de lucrător.**
- 2) **Articolul 21 punctul 2 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că o convenție atributivă de competență, încheiată anterior nașterii unui litigiu, este cuprinsă în sfera acestei dispoziții în măsura în care oferă lucrătorului posibilitatea de a sesiza, pe lângă instanțele care sunt în mod normal competente în conformitate cu normele speciale din articolele 18 și 19 din acest regulament, și alte instanțe, inclusiv, dacă este cazul, instanțe din afara Uniunii.**

Semnături